

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 19.

Onsdagen den 28 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m., och dess förhandlingar leddes af Herr vice Talmannen.

Justerades protokollen för den 16, 17 och 21 i denna månad.

Grefve Posse, Knut, väckte en motion, N:o 32, om ändring i vissa delar af de utaf Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelser angående låneunderstöd för odling af sankta trakter m. m.

Denna motion hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets den 21 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 2 och Bevillnings-Utskottets samma dag bordlagda utlåtande N:o 3.

Föredrogos och bifollos Banko-Utskottets den 21 i denna månad bordlagda memorial och utlåtande:

N:o 4, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 5, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar; och

N:o 6, i anledning af väckta motioner om inrättande af afdelningskontor utaf Riksbanken i städerna Venersborg, Jönköping, Örebro och Mariestad.

Anmäldes och bordlades

Konstitutions-Utskottets utlåtanden:

N:o 3, i anledning af motion om ändring af § 87 mom. 2 Rege-
ringsformen; och

N:o 4, i anledning af motion om revision i vissa delar af Rege-
ringsformen och Successionsordningen;

Stats-Utskottets utlåtande N:o 29, i anledning af väckt motion
om landshöfdingelönernas uppförande på ordinarie stat samt indrag-
ning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtande N:o 19, i anledning af väckt motion
om ändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för
andaktsöfning;

hvarefter beslöts, att dessa ärenden skulle uppföras främst å
föredragningslistan för nästa sammanträde.

Herr vice Talmannen tillkännagaf, att Herr *Hasselrot* låtit
anmäla, att isförhållandena i Kalmar sund hindrat honom att efter
utgången af den honom beviljade ledighet från riksdagsgöromålen
inställa sig vid riksdagen.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter
Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 30 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Fredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran
följande den 28 innevarande Mars bordlagda ärenden, nemligen Kon-
stitutions-Utskottets utlåtanden N:o 3 och 4, Stats-Utskottets utlåtande
N:o 29 och Lag-Utskottets utlåtande N:o 19;

hwarefter beslöts, att de båda förstnämnda utlåtandena skulle å föredragningslistan till nästa sammanträde uppföras näst efter Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 2, samt att öfriga denna dag för andra gången bordlagda ärenden skulle sättas sist å berörda lista.

Kammaren åtskildes.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 31 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes ett insänt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Grefve *G. Posse* från Vreten fortfarande tills vidare ej tål vid riksdagsgöromålen, det varder, under åberopande af mitt förra betyg för honom, härmed intygadt: Så sant mig Gud hjelpe till lif och själ.

Sköfde den 22 Mars 1883.

O. Sylvén,
Regementsläkare.

Upplästes följande skrifvelse:

Till Riksdagens Första Kammare.
Öfverlemnande bilagda läkarebetyg, får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckors tid.
Stockholm den 31 Mars 1883.

C. von Stockenström.

Det åberopade läkarebetyget, som jemväl upplästes, lydde sålunda:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr *C. von Stockenström* är sänsliggande sjuk till följd af en lungsäcksinflammation, intygar

Stockholm den 30 Mars 1883.

Adolf Kjellberg,
Med. Doktor.

På gjord proposition beviljade Kammaren Herr *von Stockenström* ledighet från riksdagsgörömaLEN under tre veckor från denna dag.

Ledighet från riksdagsgörömaLEN medgafs äfven Friherre *Barnekow* under fjorton dagar från och med denna dag.

Anmäldes och bordlades Lag-Utskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 20, i anledning af väckt motion om ändringar i konkurslagen; och

N:o 22, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares brefbäringsskyldighet.

Anställdes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 18, punkten 1:o, föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts framställning derom, att å allmänna indragningsstaten må för Regementsläkaren Anders Joachim Adolf Wiedbergs enka Fredrika Amalia Charlotta Wiedberg, född Holmberg, uppföras en pension af 300 kronor, att af henne från 1882 års början ärligen åtnjutas, så länge hon i sitt enkestånd förblifver, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beviljat ifrågavarande pension att utgå från och med början af innevarande år.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 14.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 105, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 78 Ja och 114 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 186 Ja och 128 Nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionen.

Anstäldes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 18, punkten 2:o, föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, må förklara Kanslirådet Friherre Alfred Henrik Eduard Fock berättigad att, då han efter uppnådd 65 års ålder afgår från sin befattning såsom chef för byrån för kontrollen öfver tillverkningsafgifter, från och med månaden näst efter den, då afsked varder honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 5,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning afslagit.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 43.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 106, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 57 Ja och 136 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 136 Ja och 179 Nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 18, punkten 3:o, föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen må bevilja Hofkapellmästaren Fredrik Wilhelm Ludvig Norman ett personligt understöd å 2,000 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har förslaget om beviljande af berörda understöd icke vunnit Riksdagens bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 89;
Nej — 31.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 107, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 79 Ja och 114 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 168 Ja och 145 Nej, hvaran beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22, punkten 1:o, föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen för landtränmästarne fastställer från och med år 1884 följande lönestat, nemligen för landtränmästarne

	lön.	tjenstgöringspenningar.	summa.
i Östergötlands, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs och Vermlands län	3,000.	1,500.	4,500.
» Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Örebro, Kopparbergs, Gefleborgs och Vesternorrlands län	3,000.	1,300.	4,300.

	lön.	tjenstgörings- penningar.	summa.
i Upsala, Gotlands, Blekinge, Hal- lands, Vestmanlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län	3,000.	1,000.	4,000.

jemte ålderstillägg till belopp af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjenstgöring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen fastställt nämnda lönestat med den förändring, att den fasta lönen för landtränmästarne bestämts till 2,500 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 71;
Nej — 46.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 108, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 44 Ja och 151 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 115 Ja och 197 Nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 22, punkten 3:o, föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts framställning derom, att Sjetta hufvudtitelns förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., må höjas med 48,446 kronor; dock att anslaget får undergå den jemkning, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderlig; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att ifrågavarande anslag skall vid sitt nuvarande belopp 117,376 kronor bibehållas; dock att anslaget får undergå den jemkning, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderlig.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 84;
Nej — 34.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 109, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 63 Ja och 123 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 147 Ja och 157 Nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-utskottet i dess memorial N:o 22, punkten 4:o, föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att till godtgörande af kostnaderna för Sveriges deltagande i den internationella utställningen i London innevarande år må på extra stat för år 1884 anvisas ett belopp af 50,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit att till godtgörande af kostnaderna för Sveriges deltagande i den internationella utställningen i London innevarande år skall på extra stat för år 1884 anvisas ett belopp af 25,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 48.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 110, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 41 Ja och 150 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 113 Ja och 198 Nej, hvadan

beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverenstämmelse med Nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 24 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, för utbyte af tre å Domänstyrelsens stat uppförda tjänstebefattningar i andra lönegraden mot tre sådana befattningar i tredje lönegraden, må anvisa ett ordinarie anslag af 5,700 kronor, så att anslaget till nämnda styrelse ökas från 88,300 kronor till 94,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att berörda anslagsförhöjning 5,700 kronor skulle endast på extra stat för år 1884 anvisas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 31.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 111, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 65 Ja och 125 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 155 Ja och 156 Nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § Riksdagsordningen omröstning öfver följande, af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 25 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, Riksdagen må för fortsättning af arbetena å stambanan mellan Bräcke och Sollefteå för år 1884 anvisa ett anslag af 2,500,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att för fortsättning af arbetena å stambanan mellan Bräcke och Sollefteå, skall för år 1884 anvisas ett anslag af 2,000,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 89;
Nej — 32.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, N:o 112, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 78 Ja och 113 Nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 167 Ja och 145 Nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionen.

Anmälades och bordlades Lag-Utskottets utlåtande N:o 21, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning.

Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 21 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 2, i anledning af motion om aflåtande af skrifvelse till Konungen i fråga om vilkoren för valrätt till Andra Kammaren.

Herr Wallenberg: Jag ber att i denna fråga få åberopa hvad som förekommit vid föregående riksdagar, dervid jag alltid har uttalat den åsigt, att denna bestämmelse om 800 kronors inkomst borde ändras derhän, att »strecket» nedflyttades till 400 kronor. Jag gjorde detta under den förutsättning, att *existensminimum* stannade vid 300 kronor. Jag ber nu att få uttala såsom min åsigt, att om och när dylik nedflyttning kommer att ega rum, bör den icke i vidsträcktare mån vidtagas, än att *den* kommer att tilldelas rösträtt, som har råd och lust eller kan åläggas att betala åtminstone *en* krona i direkt inkomstskatt till staten. Om således *existensminimum* bestämmes till 500 kronor, vill jag icke vara med om att sätta rösträtten till 400 kronor, utan går för min del då icke längre än till 600 kronor.

Anledningen hvarför jag åberopar hvad som har passerat i denna fråga är den, att jag vill ådagalägga, det jag icke är obenägen för en så beskaffad utsträckt valrätt, utan tvärtom önskar att den på något lämpligt sätt blefve vidtagen; men hvad som här nu afses är endast en skrifvelse till Konungen, med anhållan om *utredning* i frågan, hvilken skrifvelse skulle gå genom Konstitutions-Utskottet. Vid sådant förhållande får jag med nöje förklara, att jag till alla delar instämmer med Herrar Hallenborg och Afzelius deri, att en sådan fråga icke skulle gått till Konstitutions-Utskottet, utan, att om man velat hafva en skrifvelse i detta ämne, frågan derom enligt Riksdagsordningens bestämmelser hört till ett Tillfälligt Utskotts behandling.

För öfrigt hyser jag den förhoppning, att Konungen är lika angelägen som Riksdagen att förbättra Riksdagsordningen och för sådant ändamål oförhindrad att taga initiativet till hvilka utredningar som helst.

För min del är jag öfvertygad om befogenheten af rösträttens utsträckning på den grund jag antydt och behöfver ingen utredning, när denna fråga, såsom förslag till ändring i en grundläggningsparagraf, i behörig ordning från Konstitutions-Utskottet inkommer. I förevarande fall anhåller jag om bifall till Konstitutions-Utskottets förslag.

Herr Adelsköld: Då jag delar de åsikter, som uttalats af reservanterne uti Konstitutions-Utskottet, får jag tillstyrka bifall till deras förslag, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och till en kommande Riksdag öfverlemnas en statistisk utredning af det inflytande, som en mer eller mindre utvidgad rösträtt kan komma att utöfva i afseende å de röstberättigades antal, förmögenhetsvilkor och samhällsställning och, om Kongl. Maj:t så finner lämpligt, till en kommande Riksdag inlemnas förslag till förändring af 14 § Riksdagsordningen i syfte af rösträttens utvidgning. Jag anser nemligen att genom en sådan skrifvelse en i många hänseenden nyttig och intressant utredning kunde åstadkommas, hvarpå ett nådigt förslag till rösträttens utvidgning skulle kunna byggas, om Kongl. Maj:t så ansåge lämpligt.

Intet *kan* eller *bör* stå stilla här i världen, och en sådan utvidgning *måste* derföre förr eller senare ske. Jag instämmer i detta hänseende fullkomligt i hvad den förste talaren i frågan yttrat, och antager med honom, att det icke kan ligga någon fara i streckets nedflyttande till 400 kronor. Opinionsen har också mycket starkt uttalat sig för en sådan nedsättning, och det tillkommer den kloke statsmannen att i tid — och i synnerhet i vår tid, då arbetarefrågan vuxit till sådana dimensioner, som den gjort — lyssna till hvad folket tänker och hvad som uttalas i de djupa lederna.

Folkopinionsen liknar en ström, som till en tid kan uppdämmas, men som förr eller senare genombryter dammarne, om icke afledningar åstadkommas, hvilka, om de förnuftigt inbringas, kunna leda strömmens kraft till nytta för det allmänna och afböja den fara, som skulle uppstå, om strömmen sjelf genombröte dammarne. Exempel

*Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

på huru viktigt det är att i tid gifva efter för påtryckningar i en fråga, der det gäller mångas intresse, gifver oss grundskattefrågan. Den frågan började, såsom herrarne minnas, mycket blygsamt med *aflösning* af grundskatterna på billiga vilkor, men Riksdagen svarade »non possumus», och den har nu tagit sådana dimensioner, att landets väl eller ve är beroende på dess lösning.

Odin hade såsom bekant två korpar. Den ena hette Hugin (företseende) och den andra Munin (minne). De korparne flögo kring land och rike och lyssnade till hvad som hviskades i gård och koja och inberättade det sedan till Odin. Odin lämpade, berättar historien derefter sina åtgärder, och ännu den dag, som i dag är, i vår upplysta tid anses Odin hafva varit en mycket *vis* man.

Herr Mankell: Äfven jag ber att i afseende på den föreliggande frågan få yrka bifall till den reservation, som 9 ledamöter af Andra Kammaren förenat sig om, och afslag på Utskottets hemställan.

Jag erkänner visserligen, att det sker med föga hopp om framgång, när jag erinrar mig så väl att inom Utskottet ingen ledamot af denna Kammare höjt sin röst för bifall till reformen, som ännu mer till de många gånger upprepade afslagen — ofta med förkrossande majoritet — som i denna Kammare kommit liknande förslag till del. Om jag under sådana förhållanden vågar försöket, är det därför att jag tyckt mig finna — det är möjligt att jag deruti missat mig — att denna ärade Kammare såsom skäl för afslag *mindre* haft en bestämd motvilja eller fiendtlighet mot reformen, än fastmer den föreställningen, att frågan varit för tidigt väckt, och möjligen äfven att de sätt, som blifvit framställda för densamma genomförande, icke varit fullt lämpliga. Är detta mitt antagande riktigt, då kan jag icke finna annat än att de betänkligheter, som förut hindrat denna Kammare att lemna sitt bifall till någon åtgärd i den åsyftade riktningen nu skulle häfvas genom ett bifall till den af Andra Kammarens reservanter föreslagna framställning. Den afser, såsom vi sett, blott en begäran om statistisk utredning och lemnar åt Kongl. Maj:t full tid för densamma, då ingen bestämd tidrymd är ifrågasatt, när den bör vara fullbordad. Derjemte lemnas åt Kongl. Maj:t full frihet att framkomma med förslag till grundlagsändring eller *icke* äfvensom att framlägga dylikt förslag på det sätt och med den utsträckning, Kongl. Maj:t behagar och finner lämpligast.

Jag tror därför, att denna ärade Kammare, äfven med de tänkesätt, som inom densamma gifvit sig till känna, tryggt skulle kunna öfverlemna till regeringens urskilning och upplysta omdöme frågan om så väl tiden, när förslaget vore moget att framläggas, som sättet, d. v. s. den utsträckning, som reformen möjligen skulle erhålla.

De skäl, som Konstitutions-Utskottet anfört för sitt afslag, hafva hufvudsakligen varit venne. Det ena är af formel beskaffenhet, det andra af mera reel natur.

Konstitutions-Utskottet har med afseende på den formella sidan af saken kommit till det resultat, att det icke ansett sig tillhöræ

att i ämnet afgifva något förslag om aflåtande af en *skrifvelse*. Detta resultat förefaller besynnerligt, då Utskottet dock från början upptagit frågan till behandling. Utskottet har erkänt, att denna utredning vore behöflig, om frågan skulle lösas. Utskottet har vidare sagt, att det icke sjelft kan förrätta utredningen, utan att densamma borde ske genom regeringen. Då skulle man möjligen kunna tycka, att Utskottet hade bort komma till ett annat slut än det, hvarom dess utlåtande bär vittne, äfvensom att i detta utlåtande läge en icke ringa inkonsequens. Deremot kan jag fullt fatta den mening, som af Utskottets ordförande blifvit framställd, att nemligen Utskottet icke alls bort befatta sig med frågan, emedan den afsåge förslag till en skrifvelse. Dermed vill jag dock ingalunda hafva sagt, att jag kan gilla samna mening, ty jag tror att en sådan grundsats skulle vara ganska betänklig för framtiden. Den innehåller nemligen i sig, att icke endast Konstitutions-Utskottet, utan må hända äfven andra ständiga Utskott skulle vara förhindrade att behandla frågor, som afsåge skrivelser till Kongl. Maj:t. Ty jag kan ej inse att något undantag skulle göras för Konstitutions-Utskottet, sålunda att de öfriga Utskotten skulle hafva större befogenhet. Ej heller har jag i grundlagen kunnat finna något bevis för en dylik undantagsställning för Konstitutions-Utskottet. Visserligen har en ärad ledamot af Konstitutions-Utskottet på upplandsbänken anført grundlagens föreskrift i afseende på Konstitutions-Utskottets verksamhet, att det nemligen skulle »meddela *utlåtande* öfver de från Kamrarne till Utskottet remitterade *grundlagsfrågor*», och deri sett ett bevis på, att inga förslag till skrivelser från detta Utskott skulle kunna utfärdas; men jag ber med anledning häraf få erinra, att aldeles samma stadgande finnes i afseende på Lag-Utskottets verksamhet. Det heter, att »Lag-Utskottet skall meddela *utlåtande* öfver de från Kamrarne dit hänvisade förslag till *stiftande, ändring eller upphäfvande* af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag». Sådant har emellertid icke hindrat Lag-Utskottet att helt nyligen föreslå en skrifvelse, som denna Kammare bifallit, nemligen angående upphäfvande af vatten och bröd-straffet. En dylik skilnad mellan Utskottens verksamhet torde följaktligen ingalunda vara befogad genom grundlagens föreskrifter, och dess proklamerande synes så mycket betänkligare, som Riksdagen allt mera synes hugad att beträda den vägen, att icke sjelf afgöra ärenden och fatta beslut, utan hänvisa dem till Kongl. Maj:t för utrednings åstadkommande. Skulle man nu skänka sitt bifall till den grundlagstolkning, som innehålles i Utskottets utlåtande och i reservationerna af denna Kammares ledamöter, fruktar jag att man allt för mycket kringskure den möjlighet, som nu finnes, att bringa vissa ärenden till regeringens kändedom och behandling.

Utskottets andra hufvudskäl har varit, att tiden ännu icke vore inne för vidtagande af den ifrågasatta grundlagsändringen, och att Utskottet betvivlade, att ännu någon *allmännares mening* uttalat sig rörande behovet af reformen.

Jag kan möjligen föreställa mig, att Utskottet icke ansett någon allmän mening vara uttryckt genom de talrika folkmöten, som så många gånger uttalat sig för reformen eller genom de tvenne all-

*Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

männa arbetaremöten, der arbetare voro samlade från alla delar af landet och hvarest man bestämt uttalade sig för allmän rösträtt; jag kan äfven förstå, att Utskottet ännu mindre ansett sig böra fästa afseende vid den stora petition med 10,000 underskrifter, som för några år sedan aflefnades till regeringen; men hvad jag icke kan förstå, det är, att Utskottet icke anser någon allmän mening uttalad genom Andra Kammarens trenne gånger med alltjemt stigande pluralitet försiggångna uttalande för reformen. Om den allmänna meningen någonstädes skall finnas uttryckt, måtte det väl vara i Andra Kammaren. Och med all aktning för denna Kammare, af hvilken jag har äran vara ledamot, tror jag dock, att allmänna meningen är *mera* representerad inom Andra Kammaren än i den Första.

Derjemte ber jag få tillägga, att om tiden någonsin varit inne att visa tillmötesgående med afseende på den ifrågasatta reformen, så är det just nu, då man af de inom Riksdagen representerade klasserna fordrar så stora uppoffringar för försvarsfrågans lösning — uppoffringar af både personlig och ekonomisk beskaffenhet, hvilka, huru de än ordnas, likväl komma att trycka tyngst på dem, som hafva minsta förmågan att bära dem.

Mig förekommer skrifvelsen så oskyldig, att denna Kammare icke borde hafva något emot dess bifallande. För min del skulle jag visserligen hellre sett, om Riksdagen velat definitivt uttala sig för en bestämd åtgärd i afseende på rösträttens utsträckande, och jag tycker till och med att det kan synas mindre lämpligt, att Riksdagen i en så vigtig fråga, der den *borde* kunna besluta, inskränker sig till en skrifvelse; men då ingen annan utväg finnes att få denna fråga ett litet steg framåt, just på grund af denna Kammares långvariga motstånd, anser jag mig med godt samvete kunna yrka bifall till den reservation, som afgifvits af Andra Kammarens ledamöter.

Friherre Klinekowström: Rörande den nu föreliggande ganska vigtiga frågan angående rösträtt för de mindre bemedlade folkklasserna i landet, har jag under åtskilliga föregående riksdagar uttalat min mening. Jag anser att deras anspråk eller begäran att få deltaga i val af riksdagsombud är *billig*; men jag kan icke dela den mening, som synnerligast under senare riksdagar gjort sig gällande inom Andra Kammaren rörande *grunden* därför. Enligt min mening skall icke *penningen* bestämma det medborgerliga värdet. Jag anser att andra bättre egenskaper dervid böra göra sig gällande, hvilka icke kunna nedtryckas eller utsträckas genom ett möjligt godtycke hos en eller annan taxeringskomité. Jag vill nemligen att medborgarnes moraliska egenskaper och uppfyllda pligter mot det allmänna skola konstituera deras rätt att deltaga i riksdagsmannaval, men alldeles icke någon summa penningar, som ovilkorligen måste med tidens lopp förändras och som kommer att fortfarande vidmakthålla samma missnöje, som nu eger rum, bland alla de personer, som komma att stå under detta s. k. penning-streck. Jag tror att om de personer, som agitera för att de mindre bemedlade klasserna skola erhålla rösträtt vid riksdagsmannaval, fortfarande söka att lägga penningen till grund för en dylik rätt, skola de aldrig få en kompakt och upplyst mening

i landet för sig. Ställa de sig åter på moralisk grund och på grunden af pligttröhet mot det allmänna, skola de ovilkorligen senare eller sent vinna seger.

Det andra, som jag är öfvertygad om, är att, derest framgång skall vinnas, regeringen måste taga frågan om hand. Regeringen skall i en fråga som den förevarande kunna utöfva en makt på den allmänna meningen i landet, som inga enskilda vare sig korporationer eller folkmöten kunna åstadkomma. Regeringen är också den enda, som kan åstadkomma den fullständiga utredning, som bör föregå förslag i ämnet.

Hvad beträffar det nu föreliggande förslaget eller Konstitutions-Utskottets betänkande, finner jag det vara ganska lösligt tillhopakommet. Jag finner de orsaker, hvarför Utskottet icke ville lemna bifall till Herr Arnoldsons motion, för mig föga tilltalande. Jag beklagar att motionen har fått denna form, hvilken åstadkommit, såsom vi se af betänkandet, mycken tvekan inom Utskottet, om den derens skulle af Utskottet behandlas eller icke. Jag kan icke neka till, att jag snarare skulle vilja förena mig i den mening, som nyss af en talare på stockholmsbänken uttalades och som utgjort föremål för Utskottets ärade ordförandes särskilda mening och reservation i detta betänkande.

När nu Konstitutions-Utskottet det oaktadt behandlat frågan, och när denna fråga enligt motionen icke rör den egentliga saken, utan afser en skrivelse till Kongl. Maj:t rörande denna utredning, så finner jag för min del att det vore origtigt att neka bifall till motionen, att neka bifall till en så beskaffad underdånig skrivelse, som ju Kongl. Maj:t sedermera kan fästa det afseende vid, som han behagar. På grund häraf förenar jag mig med den siste ärade talaren derom att, med afslag å Konstitutions-Utskottets förslag i denna fråga, den underdåniga skrivelse, som motionären begärt, måtte af Kammaren bifallas.

Herr Hallenborg: För dem, som uppmärksamt genomläst detta betänkande, visar sig att den förevarande frågan varit ganska kinkig för Utskottet att behandla.

Enligt min åsigt, åt hvilken jag gifvit uttryck i den särskilda mening jag vid betänkandet anförde, tillhörde det icke Utskottet att företaga denna fråga i det skick den förekom till behandling.

Då man genomläser motionen, finner man att densamma afser en skrivelse till Kongl. Maj:t, deri Riksdagen skulle anhålla först, att Kongl. Maj:t måtte verkställa en utredning angående det förhållande, hvori en allmän rösträtt eller rösträttens utsträckning på angifvet sätt skulle komma att stå till de för tillfället röstberättigades antal och kvalifikationer samt vidare, att Kongl. Maj:t skulle för nästa Riksdag framlägga förslag till ändring af 14 § Riksdagsordningen i syfte af utvidgad rösträtt för val till riksdagsmän i Andra Kammaren. Motionären uttalar visserligen icke, att Kongl. Maj:t skulle fästa sig vid resultatet af en dylik utredning, men hans mening måste dock hafva varit, att ett blifvande förslag till ändring i förenämnde § borde vara beroende af huru förhållandena komme att gestalta sig på grund af den verkställda utredningen, och vid sådant förhållande förefaller det

*Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)

mig som om den framställda begäran om utredning vore hufvudsak och frågan om sjelfva ändringen på densamma beroende och sålunda icke för närvarande en grundlagsfråga. Då det icke tillhör Utskottet att behandla frågor om statistisk utredning, ansåg jag att Utskottet borde hafva för Kamrarna anmält sig icke böra handlägga denna motion, hvilken min uppfattning dock icke af Utskottets majoritet blef godkänd.

Då Utskottet således beslöt att behandla frågan, var det därför att flertalet af dess ledamöter ansågo motionen i yttersta hand och i hufvudsak afse sjelfva grundlagsändringen, och då vid ett par föregående tillfällen Utskottet, såsom skiljedomare emellan Kamrarna, förklarar att ämnet och icke formen i en motion skulle bestämma, af hvilket Utskottet densamma skulle behandlas, ansåg Utskottet sig förpligtadt att företaga Herr Arnoldsons motion till behandling. Hvad nu denna beträffar så voro Utskottets ledamöter temligen allmänt öfverens derom, att den begärda utredningen var önskvärd, men kunde deremot icke förena sig med motionären derom att hos Kongl. Maj:t anhålla om ett förslag till en grundlagsförändring, som af Riksdagen vid så många föregående tillfällen blifvit afslagen, och då enligt deras åsigt det icke tillkom Utskottet att komma fram med ett förslag, som omfattade endast den statistiska utredningen, alldenstund en sådan fråga fristående aldrig kunnat till Utskottet remitteras, måste Utskottet dock, äfven med erkännande af motionärens förslag i denna del, afstyrka motionen i sin helhet.

Enligt min åsigt hade Utskottet efter att hafva beslutit att behandla motionen icke varit förhindradt att godkänna hvilken del af densamma som helst, och då det funnit förslaget om en statistisk utredning behjertansvärdt, hade det äfven, med afstyrkande af grundlagsändringen, om det velat, kunnat göra framställning om bifall till utredningen. Jag kan således icke finna besynnerligt, att den nästföregående talaren funnit sig föranlåten att klandra Utskottet för bristande konsekvens i detta afseende.

Det förhåller sig verkligen så, som en talare på kronobergsbänken uttalade, att hvarken inom Utskottet eller Kamrarna någon motvilja förefinnes emot de samhällsklasser, som fordra rösträttens utsträckning, men på grund af de beräkningar, som kunnat verkställas med de materialier, som stått Utskottet till buds, har man funnit att de, som nu stå under strecket, utgöra ett så stort antal, att man befarar att de, om detsamma nedflyttas, komma att från att vara uteslutna från all rösträtt åtminstone inom städerna blifva en beherskande majoritet vid alla val. Ur denna synpunkt har motståndet från denna Kamraren emot reformen varit så ihärdigt.

Här har anförts såsom något i hög grad oskyldigt att gå in till Kongl. Maj:t med anhållan att taga denna fråga om hand, men jag hemställer till Kamrarna, om det kan vara öfverensstämmande med Riksdagens värdighet att förklara sig oförmögen att åstadkomma en ändring af några rader i en grundlagsparagraf och därför bedja Kongl. Maj:t att derom framställa förslag.

Frågan är visserligen i sig sjelf af stor betydelse, men dock icke af beskaffenhet att Riksdagen bör afhända sig sitt initiativ för att

derom besluta. Vill Riksdagen icke göra den ifrågasatta ändringen, lär den icke på grund af en Kongl. proposition vara mera benägen att gå in derpå, och vill man densamma, är den formella behandlingen i hög grad enkel.

*Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren
(Forts.)*

Det står Kongl. Maj:t fritt att när han för godt finner begagna sin rätt att framställa förslag till grundlagsändringar, och han behöfver dertill intet medgifvande från Riksdagen. Må man därför låta honom sjelf bestämma, om och när han kan finna lämpligt att taga denna fråga om hand, och på samma sätt bör Riksdagen sjelf pröfva och bestämma öfver densamma.

Kan Riksdagen icke sjelf lösa denna fråga, som är så enkel i alla afscenden, då kan den lika gerna ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan att få på Kongl. Maj:t öfverflytta allt arbete med grundlagsfrågor.

En gång har visserligen en framställning blifvit gjord till Kongl. Maj:t, men frågan gälde då ombildandet af hela vår nationalrepresentation, en fråga som var af den stora betydelse och omfång och erfordrade så stor utredning, att det behöfdes att Kongl. Maj:t tog sig af densamma.

Den nästföregående talaren har sökt att i den anteckning, som af mig och en annan Utskottets ledamot blifvit gjord i betänkandet, finna en förklaring att hvarken Konstitutions-Utskottet eller något annat ständigt Utskott skulle vara befogadt att föreslå skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag har så mycket mindre kunnat afse detta, som jag icke i grundlagarne finner något förbud deremot och jag dessutom har mig väl bekant att Utskottet vid 1844 års riksdag, under en tid då dess ställning till grundlagarne var vida högre än nu, framställde ett förslag till skrifvelse angående ny Riksdagsordning, men om Utskottet skall framställa ett förslag till en skrifvelse, måste denna omfatta ett ämne som tillhör Utskottets behandling, nemligen en grundlagsfråga och icke en statistisk utredning. Säsom regel anser jag dock att Utskottet bör afgifva sjelfständiga utlåtanden öfver de dit hänvisade grundlagsfrågor och icke komma ifrån dem derigenom att det föreslår Riksdagen att till Kongl. Maj:t aflåta skrivelser med anhållan att åtaga sig desamma.

Om Riksdagen nu afslår motionärens förslag, är icke någon tid förspild, ty det står honom och hvilken annan ledamot af Riksdagen som helst fritt att nästa år framställa en begäran om utredning, och om denna vinner bifall, kan frågan afgöras år 1885, före hvilken tid den, äfven om den i år blifvit förklarad hvilande, icke kunnat afgöras. Jag hyser den öfvertygelse att om vid nästa riksdag ett förslag om utredning väckes och af vederbörligt utskott behandlas, kommer det att inom begge Kamrarne välvilligt emottagas, ty en utredning är väl behöflig, på det att det må blifva klart, huru en utsträckning af valrätten kan komma att vara till gagn eller skada och det blir derefter för såväl Kongl. Maj:t som Riksdagen lätt att bedöma, om skäl kunna finnas att lemna bifall till denna ofta framställda önskan.

Säsom frågan nu föreligger, måste, jag motsätta mig det väckta förslaget och yrkar därför bifall till Utskottets betänkande.

Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren
(Forts.)

Herr vice Talmannen: Då jag ännu deltog i Konstitutions-Utskottets arbete vid den tid, då fråga förekom inom Utskottet, huruvida denna motion skulle återställas till Andra Kammaren eller af Utskottet behållas, ber jag att få säga, att jag biträdde deras mening inom Utskottet, som ansågo, att motionen der borde bibehållas, hufvudsakligen af det skäl att Konstitutions-Utskottet för icke länge sedan i en likartad fråga, som angick ett annat Utskott, uttalade sig för den åsigt, att sjelfva frågans beskaffenhet och icke formen skulle afgöra, hvart en motion borde gå. Vid sådant förhållande ansåg jag, att man borde respektera Utskottets egen auktoritet, och att motionen således borde af Utskottet upptagas.

Hvad sjelfva saken beträffar, kan jag ej annat än på det högsta instämna med den näst föregående talaren. Det skulle vara särdeles betänkligt, om Konstitutions-Utskottet beträdde den vägen att tillstyrka Riksdagen att aflåta skrivelser till Kongl. Maj:t med anhållan om förslag till grundlagsändringar, allrahelst då ändringen är i afseende å utarbetandet af den enkla beskaffenhet som frågan om nedläggning af valcensus. Man skulle på förhand uttala sig för en mening, innan man gjort fullt klart för sig, huruvida någon ändring verkligen vore önskvärd. Ett sådant tillvägagående är i alla frågor betänkligt och skulle i afseende å grundlagsfrågor säkerligen icke leda till något godt resultat. Att åter Konstitutions-Utskottet skulle göra en hemställan om en statistisk utredning, icke åtföljd af begäran om grundlagsändring, anser jag med afseende å Konstitutions-Utskottets ställning i grundlagen vara alldeles olämpligt. Hade motionen endast afsett en hemställan om en sådan utredning, skulle densamma otvifvelaktigt hänvisats till ett tillfälligt Utskott och icke till Konstitutions-Utskottet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Mankell: Med anledning af hvad ordföranden i Konstitutions-Utskottet yttrade, anhåller jag att få svara några ord. Jag är mycket tacksam för flera af de förklaringar han afgaf, särskildt den, att han ansåg, att så väl Konstitutions-Utskottet som andra ständiga Utskott kunde aflåta skrivelser i viktiga frågor till Kongl. Maj:t. Han syntes dock anse, att den ifrågasatta skrivelserna vore af så obetydlig beskaffenhet, att Konstitutions-Utskottet icke borde befatta sig dermed, då icke derjemte förslag till grundlagsändring framställdes. Med afseende derå ber jag att få erinra, att dock den af motionären föreslagna skrivelserna afser icke blott en utredning, utan äfven en ganska viktig grundlagsändring. Således tror jag ej, att det skälet är fullt tillräckligt att motivera afslag å motionen.

I hufvudsaken är jag för min del af samma åsigt, som de tvenne siste talarne, nemligen att Riksdagen sjelf borde kunna fatta beslut i en så enkel fråga som denna eller åtminstone göra klart för regeringen hvad den önskade. I denna Kammare har likväl alltid blifvit anmärkt, att en utredning vore behöflig. Kammaren synes följaktligen för sin del ej anse saken så enkel, hvarjemte äfven dess medlemmar inom Utskottet erkänt nödvändigheten af en utredning, som detsamma sjelf ej kan verkställa. Då så är förhållandet, finner jag

icke, hvarför ej Riksdagen skulle kunna aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Sjelf begagnade jag mig visserligen af det uttrycket att jag ansåg skrifvelsen oskyldig. Men jag menade dermed den frihet, som lemnades regeringen i afseende på frågans handterande. Deremot anser jag skrifvelsen vara af stor vigt såsom opinionsyttring. Under nuvarande förhållanden skulle en dylik yttring från Första Kammarens sida säkerligen vara både lämplig och nyttig. Jag vågar till och med gå ännu längre och säga, att den från samma Kammares sida skulle innebära en handling af politisk klokhets, och detta af många skäl, hvilka jag dock icke här tror mig böra närmare specificera, om jag äfven anser dem vara af ganska stor betydighet. Jag vidblifver mitt första yrkande.

*Angående
vilkoren för
valrätt till
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till den af Herr Westin m. fl. mot utlåtandet afgifna reservation, samt förklarade sig finna den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Hasselrot begärde votering, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet och bifalles den deremot af Herr Westin med flere afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—87;

Nej—19;

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 28 och 30 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af motion om ändring af § 87 mom. 2 Regeringsformen.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.*

Friherre Klinckowström: Då jag anser den ifrågavarande motionen vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande och då jag omöjligen kan gilla, att genom dessa kyrkomöten en tredje stat i sta-

*Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2.
Regerings-
formen.
(Forts.)*

ten uppstått, hvilken kan förhindra stiftande, förändrande eller upphäfvande af kyrkolag, hvilken lag dock är gemensam för hela samhället, så kan jag icke finna det vara annat än en pligt, att i Regeringsformens 87 § 2 mom. utbyta ordet »samtycke» mot ordet »utlåtande». Min öfvertygelse är, att denna fråga är af den beskaffenhet, att den icke kan falla; om det blir snart eller sent denna förändring sker, det lemnar jag derhän, men jag har ansett det vara orätt att icke nämna den ställning, jag har till frågan. Huru än denna föreskrift om Kyrkomötets samtycke till stiftande och upphäfvande af kyrkolag uppkommit, vare sig för att, såsom i motionen antydes, medla bifall till det nya representationsförslaget eller icke, så finner jag det icke vara rätt att låta en så beskaffad föreskrift hindrande kvarstå i grundlagen. Vore det en privilegiifråga för presteståndet, så skulle jag icke säga någonting derom; men nu är det en fråga, som rör oss alla, och Kyrkomötet är så litet en ensidigt presterlig institution, att halfva antalet af dess medlemmar är lekmän. Jag anser således, att motionens syfte är riktigt och att det vore önskligt, om en gång statsmakterna och Kyrkomötet kunde enas om ett beslut, som förändrade Kyrkomötets i detta fall obilliga och orättvisa maktsällning mot konung och folk. Det är på denna grund, som jag anhall, att med afslag å Konstitutions-Utskottets förslag Herr Magnussons motion måtte af Kammaren bifallas.

Herr Hallenborg: Jag förstår icke rätt slutet af den föregående ärade talarens anförande, ty sedan han talat för bifall till Herr Svenséns motion, så anhöll han om bifall till Herr Magnussons motion, som afser revision i vissa delar af Regeringsformen och Successionsordningen.

Hvad nu Herr Svenséns motion beträffar, så är det kanske så, som Friherre Klinckowström sade, att den deri afhandlade frågan är en sådan som icke kan falla. Derom vill jag icke disputeras; men om motionen skall få framgång, icke vinnes den derigenom att den väckes år efter år, utan att några nya skäl anföras, som kunna föranleda Riksdagen att ändra sin åsigt i frågan. Sista Riksdagen afslog Herr Svenséns motion, och jag kan icke finna, att några omständigheter nu föreligga, som kunna föranleda Kammaren att nu handla på annat vis, isynnerhet som under innevarande år ett kyrkomöte skall sammanträda, hvars verksamhet kan gifva anledning till nya betraktelser, huruvida Kyrkomötets ställning är befogad eller icke. Då jag icke anser det vara rätt att göra ändring i den ställning, som Kyrkomötet nu har, eftersom det icke skött sig så, att det förverkat denna undantagsställning, så anhåller jag om bifall till Utskottets förslag och afslag å Herr Svenséns motion.

Herr Sundberg: Sedan den näst föregående talaren redan besvarat det korta anförande, som den förste talaren haft, kunde jag gerna afstå från ordet, helst jag tycker mig finna, att de skäl, som han, den förste talaren, framförde voro så pass svaga, att mycken vederläggning af dem säkerligen icke är erforderlig. Han menade, att detta Kyrkomöte vore ett oting, därför att derigenom erkändes Kyr-

kan vara ett slags stat i staten och därför att denna korporation eller stat i staten gör någon inskränkning i den lagstiftningsrätt, som bör tillkomma Konung och Riksdag förenade. Denna uppfattning förefaller mig litet underlig, ty icke vet jag, att en korporation, som fått sig den rätt tillagd, som Kyrkomötet har genom den ifrågavarande paragrafen i Regeringsformen, är en stat i staten. Det är i många fall, som Konungens och Riksdagens lagstiftningsrätt är inskränkt. Då skulle Ridderskapet och adeln också vara en stat i staten därför att deras privilegier ej kunna ändras utan deras eget samtycke; då skulle hvart särskildt riksstånd i forna tider också varit hvart för sig en stat i staten. Så tror jag icke, att man rimligen kan uppfatta saken. Dessutom vet jag icke med hvad detta Kyrkomöte, denna jemförelsevis nya institution, skulle hafva förverkat sitt förtroende. Det har, synes det mig, opererat synnerligen väl; det har för ingen del varit, såsom motionären uppgifver, afvoigt mot reformer, utan tvärt om tagit initiativ på alla områden, som till kyrkan höra. Jag skulle kunna uppräknat de väsentligaste frågorna, om det vore nödvändigt, och det är kanske nödvändigt, eftersom man så ofta får höra den frasen upprepas, att denna institution är hinderlig för den kyrkliga utvecklingen, att den, såsom motionären t. ex. säger, är mäktig att hämma det kyrkliga reformarbetet, men icke att skydda kyrkans sanna intressen eller rättigheter, hvarför han anser bestämmelsen om Kyrkomötets veto böra ur grundlagen utgå.

Det förefaller underligt att läsa detta, om man genomgår de frågor, hvilka Kyrkomötet redan har tagit om hand. Det har till en början begärt intet mindre än en revision af hela vår kyrkliga författning; denna är företagen af en af Kongl. Maj:t utsedd komité och ett nytt kyrkolagsförslag hvilat hos Kongl. Maj:t. Af detta har Kongl. Maj:t förelagt Riksdagen endast tvenne afdelningar; den ena afdelningen handlar om de presterliga befördringslagarne, den andra om, huru presterna skola ädömas ansvar för embetsförseelser, eller den s. k. ecklesiastiska strafflagen. Dessa båda lagförslag antogos af Kyrkomötet, så att Kyrkomötet och Kongl. Maj:t voro ense om deras antaglighet. Första Kammaren godkände dem äfven, men de föllo i Andra Kammaren med en liten majoritet. Att de föllo, är väl icke Kyrkomötets fel. Vidare har Kyrkomötet tagit om hand öfversättningen af hela den heliga urkund, hvarpå kyrkans lif hvilat, nemligen bibeln. Det har två gånger haft ganska vidlyftiga öfverläggningar för granskning af proföversättningar af Nya testamentet, och äfven Gamla testamentet var på nytt öfversatt till sista kyrkomötet. Att denna grannlaga fråga icke bragts till ett nöjaktigt slut, beror på de många svårigheter, som den har med sig, så att man kan icke skylla det på Kyrkomötets bristande goda vilja. Vidare har samma Kyrkomöte på det liturgiska området infört större ändringar i vår kyrkohandbok och har icke nöjt sig med detta, utan begärt en fullständig revision af densamma. Vidare har det genomgått och antagit en bok så svar att författa, som en ny katekes. Vidare har Kyrkomötet begärt en fullständig revision af vår nuvarande psalmbok, icke för att utmönstra allt det förträffliga, som den verkligen innehåller, utan för att utmönstra åtskilligt underhaltigt och derefter få den kompletterad.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t uppdrog också på grund af Kyrkomötets derom uttalade önskan detta arbete åt en person; att han under årens lopp ej utfört sitt uppdrag, det beror på omständigheter, som icke varit Kyrkomötets fel. Efter all anledning att tro, är en revisionskomité att snart förvänta. Många andra frågor, i hvilka Kyrkomötet tagit initiativet, skulle jag kunna anföra, men det anförda kan vara nog, emedan jag tror, att detta ensamt visar tillräckligt, att Kyrkomötet icke varit hinderligt för några kyrkliga reformer, utan tvärt om på alla områden varmt nitälskat för sådana. Icke heller har det kommit i konflikt med Riksdagen. Blott två gånger hafva, så vidt jag kan erinra mig, beslut, som blifvit af Riksdagen fattade, framlagts för Kyrkomötet; båda gångerna har Kyrkomötet godkänt dem. Samma tillmötesgående har icke Riksdagen visat mot Kyrkomötets beslut, såsom jag nyss nämnde.

För att komma tillbaka till det, som här är hufvudsaken, så sade den förste talaren, att frågan kan icke falla, hon skall komma tillbaka, tills Kyrkomötet är utdömdt. Hvad som skall ske i framtiden, det kan hvarken han eller jag bedöma; jag skulle dock mycket beklaga, om han vore sannspådd. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på en sak, som han förbisett, nemligen att kyrkan *icke kan* afstå från den rätt, som är henne tillerkänd. Staten kan afsända henne från hvarje förbindelse med staten, om staten anser sådant nödvändigt och nyttigt, men kyrkan afstår icke från sin rätt att ordna sina inre angelägenheter. Det är denna rätt, som svenska folket genom sin grundlag velat garantera henne, då det i 87 § Regeringsformen är sagdt, att kyrkolag icke kan stiftas, förändras eller upphävas utan Kyrkomötets samtycke. Är icke denna rätt den mest naturliga i världen, sedan Riksdagens sammansättning har blifvit en helt annan än den förut var? Då kunde endast bekännare af den evangeliskt-lutherska tron eller af den dermed närbeslägtade reformerta väljas till riksdagsmän; nu är denna religiösa kvalifikation alldeles borttagen, och det kan då tänkas att majoriteten i Riksdagen skulle kunna utgöras af judar, baptister, metodister, katoliker, adventister, mormoner och allt hvad de hafva för namn dessa fraktioner, som redan finnas inom vårt land. Icke kan man rimligen begära, att en så sammansatt representation skulle ensam få stifta lag för kyrkan utan att kyrkan hade rätt att inlägga sin gensaga mot lagstiftningsföretag, som för henne voro förderliga eller skadliga. Detta är hufvudgrunden, hvarför Kyrkomötet har veto i kyrkolagsfrågor, och det beror icke på någon kompromiss med presteståndet eller något dylikt, utan skälet ligger vida djupare och är af en mycket vackrare natur.

Det anförda må vara nog! Det faller af sig sjelft att jag icke kan annat än yrka bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Det är så sällan jag har anledning att tacka Konstitutions-Utskottets ärade ordförande för någonting, att jag icke nu vill försumma att göra det, då han hade godheten att upplysa mig, att jag yrkade bifall till Herr Magnussons motion i stället för till Herr Svenséns nu förevarande motion. Jag rättar således nu detta mitt yrkande.

Hvad beträffar den siste ärade talaren, har han fullkomligt missförstått mitt första yttrande, när han trodde, att jag deri ville gå i fejd mot någon privilegiumfråga. Af hvad han yttrade om adelns privilegier, kan man mycket väl höra, att han icke tillhör detta stånd, ty han skulle säkerligen annars icke talat om adelns privilegier, hvilka numera icke kunna upptäckas, hvori de bestå, med undantag af rättigheten att för sina egna angelägenheter sammanträda å riddarhuset. Den nu förevarande frågan åter rör hela svenska folket lika väl som presteståndet.

Jag har icke i något afseende lyckats blifva öfvertygad genom Herr Sundbergs senaste anförande, att den Kyrkomötet tillerkända absoluta vetorätten i fråga om kyrkolags stiftande, förändrande eller upphäfvande, är fullt konstitutionellt riktig och öfverensstämmande med andan i vår grundlag. Om man ser, huru denna lag tillkommit och huru detta medgifvande för Kyrkomötet upphöjts till grundlag efter att från början, då Kyrkomötet stiftades, icke hafva varit det, så kan man icke underlåta att tro, att det var därför, att det högvördiga ståndet skulle gifva sitt bifall till antagandet af den nya Riksdagsordningen. Det sätt, hvarpå Herr Sundberg betraktar den svenska kyrkans maktställning inom vårt svenska konstitutionella samhälle påminner mig nog mycket om den romerska påfvens utlåtande om sin lära och det var fullkomligt en protestantisk påfves uttryck jag tyckte mig höra i herr erkebiskopens yttrande. Jag tror dock, att dessa kyrkans anspråk måste jemka med sig, ty det är icke fråga om presteståndet utan om hela folket, och Kyrkomötet är sammansatt lika mycket af lekmän som af andliga personer, så att det behöfves endast att man tager miste på den förseglade sedeln vid en votering inom Kyrkomötet, för att presterskapets dervarande ombud skola förlora sin sak.

Den tafra, som Herr Sundberg uppdrog rörande en blifvande Riksdags utseende i afseende på religiös öfvertygelse, var af den beskaffenhet och målad med färger så skrikande, att ingen menniska tror på dess sanning. Jag tror icke, att Herr Sundberg sjelf tror derpå; utan han har väl framlagt den som en varning, af hvilken man dock icke kan låta bedraga sig, ty lätt kan det ju hända, att ett flertal af Kyrkomötets medlemmar äro till sitt inre väsende dissenters. Jag hör nog ett ganska högt uttalande af ogillande mot min mening, men det kan icke förringa den, ty därför fordrar jag, att de herrar, som nu mumla, gifva skäl och bevis.

Jag fortfar i min anhållan om bifall till motionen.

Herr Schönbeck: Jag vågar icke med min i dag ojemna stämma länge yttra mig i den föreliggande frågan; men ber dock få nämna, att den äsigt jag hyste förra året, den hyser jag ännu och kommer på grund deraf att anhålla om framställande af proposition på bifall till motionärens förevarande förslag.

Jag skulle visserligen kunna — åtminstone i en fråga — göra ett inlägg emot hvad den ärade talaren på göteborgsbanken yttrat angående Kyrkomötets benägenhet att tillmötesgå förslag, som utgått

*Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)

från Kongl. Maj:t och Riksdagen; men det vill jag icke. Jag vill i stället suppleras hvad han sagt rörande de initiativ, hvori Kyrkomötet deltagit i afseende på reformerandet af våra kyrkliga förhållanden.

Såsom herrarne behagade erinra sig, var det vid 1856—1858 årens riksdag, som beslut fattades om reglering af biskoparnes löner, och dertill bidrog i väsentlig mån den omständigheten, att man genom en indragning af inkomster ifrån de biskopstjenster, med hvilka öfverflödiga lönetillgångar voro förenade, ansåg att en del prebendepastorat skulle kunna frigöras från denna deras egenskap. Det har också visat sig, att redan elfva sådana pastorat blifvit i det afseendet frigjorda; men ännu återstå, inom två biskopsstift, två prebendepastorat åt hvar och en af dervarande biskopar.

Vid 1868 års kyrkomöte beslöts, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, grundad på ett föregående riksdagsbeslut, att en underdånig skrifvelse skulle aflätas med anhållan, att Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärder, hvarigenom alla de återstående prebendepastoraten kunde blifva frigjorda från egenskapen af prebenden. En sådan skrifvelse beslöts också med betydlig pluralitet. Deri yttrades bland annat, »att hvad biskopen beträffar, anser Kyrkomötet honom så mycket hellre kunna undvara eget pastorat, som det måste vara honom obetaget att allestädes inom sitt stift taga del i pastoral själavård och andra presterliga förrättningar», och det begärdes att, i den mån tillgångarne sådant medgäfve, prebendepastoraten måtte varda från denna deras egenskap frigjorde. Skrifvelsen fick, såsom jag redan nämnt, vid omröstningen en betydlig pluralitet för sig. Den gäller, såsom man ser, *särskildt* biskoparne, därför att desse voro *minst* i behof af sådane pastorat. Nu har biskopslöneregleringsfonden en kassabehållning af omkring 160,000 kronor och denna behållning ökas med öfver 20,000 kronor årligen; men detta oaktadt har femton år, efter det förutnämnda skrifvelse afläts, ännu ingen åtgärd vidtagits för att utföra Kyrkomötets beslut. Jag vill med hvad jag nu sagt endast uttala mitt beklagande öfver, att Kyrkomötet, som eger den stora makten att kunna säga *nej* till hvilken fråga som helst, som förelägges det samma genom Konungen från Riksdagen, dock icke har makt att bringa ett fattadt beslut till verkställighet.

Jag anhåller om proposition på bifall till motionärens förslag.

Herr Sundberg: Med anledning af den siste ärade talarens berättelse om åtskilligt, som icke hör till den fråga, som nu föreligger, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att hvad han talade om rörande prebendeväsendet — dessa prebenden må nu vara förenade med biskopstjenster eller vissa lärareplatser vare sig vid universiteten eller inom stiftet i öfrigt — är ett beslut af Kyrkomötet, som anhöll att prebendeväsendet skulle upphöra, och skälet, hvarför så icke skett ännu, ligger naturligtvis deri, att nödiga tillgångar till bestridande af de lönebelopp, som skulle erfordras efter afdrag af prebendeinkomsterna, icke varit för Kongl. Maj:t disponibla. Hvad särskildt biskopstjenserna vidkommer, så vet den siste talaren alltför väl, huru många reduktioner af prebenden som dervid redan egt rum; och om ett prebende stannade qvar för hvarje biskop, så vore detta måhända

icke så alldeles förderligt, som han syntes vara böjd att antaga, ty den beskedliga ställning, biskopen i sådant fall intoge, i det han jemte biskop äfven vore pastor i en församling med de skyldigheter, som åligga en sådan, den borde förhindra uppkomsten af dessa »protestantiske påfvar», för hvilka Friherre Klinckowström varnade oss.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 87 mom. 2
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr Schönbeck: Blott med några få ord kommer jag att bemöta hvad den högtärade talaren på göteborgsbänken anfört mot mitt föregående yttrande.

Det var uteslutande på det märkliga förhållandet, att tvenne biskopar ännu, hvardera, innehafva två prebendepastorat, som jag ville fästa Kammarens uppmärksamhet, och derjemte derpå, att Kyrkomötet i dess omnämnda skrivelse hade yttrat, att från dessa ecklesiastike embetsmän snarare än från vissa andra prebenden kunde skiljas. Då nu tillgångar att ersätta de två biskoparne för den förlust i lön, som de ledo, om prebendepastoraten indragas, finnas i biskoparnes lönerogleringsfond, förekom det mig synnerligen anmärkningsvärdt, att icke något afseende fästats på Kyrkomötets skrivelse.

Sedan öfverläggningen förklats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan, dels ock, af Friherre *Klinckowström*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle antaga det väckta förslaget om ändring af § 87 mom. 2 Regeringsformen att hvilatill grundlagsenlig behandling.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 28 och 30 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af motion om revision i vissa delar af Regeringsformen och Successionsordningen.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets den 21 och 28 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 3 i anledning af återremiss af 2 punkten af Utskottets betänkande N:o 1, angående villkoren för försäljning af bränvin.

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin.*

Herr Abelin: Utskottet har, med anledning af en utaf Herr Hans Andersson väckt motion om ändring i gällande förordning angående villkoren för försäljning af bränvin, hemställt, att den Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hittills tillkommande rättighet att meddela tillstånd till bränvinsutskänkning vid läger eller der trupp eljest är för flere dagar sammandragen skulle upphöra, och Utskottet har alltså förordat ett absolut förbud mot utskänkning af spritdrycker på mötesplatserna.

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)*

Då min erfarenhet säger mig, att nu rådande förhållanden icke påkalla det sålunda ifrågasatta förbudet, och då jag anser detsamma obilligt och i sin tillämpning egnadt att framkalla olydnad inom truppen och lagöfvertädelser i öfrigt, kan jag för min del icke biträda Utskottets förslag.

Utskottet har erinrat derom, att Herr Hans Andersson vid nästlidet års riksdag väckte samma motion, men att Utskottet då afstyrkte motionen, dels med afseende derpå att ett förslag till ny brännvinsförsäljningslag ansågs vara att snart förvänta och dels emedan rättighet till ifrågavarande utskänkning endast kunde medgifvas på anmälan af vederbörande militärchef. Första Kammaren instämde för sin del i denna Utskottets hemställan, och då nu de af Utskottet anförda skäl kvarstå oförändrade, kunde man haft anledning vänta att Utskottets hemställan, likasom denna Kammares beslut i ämnet, äfven skulle blifva densamma som vid förra riksdagen. Jag vill icke förneka det välmenande syfte, som innebäres i så väl motionärens som Utskottets förslag; men jag kan tänka mig att den ofta och mer och mer framträdande, men allt mindre berättigade benägenheten att framställa arméns förhållanden med skarpa skuggor åtminstone till en del framkallat de varma sympatier, som motionären förklarar under diskussionen i Andra Kam-maren hafva uttalats för hans motion.

Då nu emellertid, såsom Utskottet med lätthet hade kunnat öfvertyga sig om, de sedliga förhållandena på mötesplatserna i allmänhet äro de bästa, och de få fylleriförseelser, som kunna der förekomma, till största delen begås under inryckningsdagarne, sedan rusdrycker redan före ankomsten till mötesplatsen blifvit intagna, så synes det mig, som om någon fara icke vore för handen, om man uppsköte med beslut i frågan, till dess åtminstone den väntade nya brännvinsförsäljningslagen sett dagen.

Utskottet åberopar vidare såsom stöd för sin åsigt, att under diskussionen uti Andra Kam-maren vid förliden riksdag upplystes, att all utskänkning numera är förbjuden så väl inom åtskilliga kaserner som å Karlsborg och vid kavallerietablissemnet å Ladugårdsgärdet, äfvensom att dessa förbud, enligt hvad framstående militärer enstäm-migt vitsordat, verkat synnerligen valgörande å der förlagda truppers uppförande och disciplin.

Det välbetänkta uti att vid skolor, der unga trupper från olika regementen sammandragas, förbjuda utskänkning af brännvin, vill jag icke bestrida lika litet som jag bestrider befogenheten af de framstående militärernas vitsord; men om Utskottet hade sträckt sina forskningar något längre än till de upplysningar, som lemnats under diskussionen i Andra Kam-maren, skulle det funnit helt andra åsigter meddelade i fråga om lämpligheten af det förslag, Utskottet här framställt. Af de sex regementschefer, som föra befäl öfver mig underlydande trupper, hafva nemligen icke mindre än fem uttalat sig emot ett sådant förslag, dels emedan tillståndet å mötesplatserna nu är det allra bästa och man alltså icke gerna kunde af den föreslagna förändringen vänta någon förbättring i sedligt afseende, men dels ock derföre, att, om den nu under strängaste kontroll å mötesplatsen handhafda utskänkningen upphörde, det vore att befara, att de, som hafva för

vana att taga sig en sup vid måltiderna eller i öfrigt vore begifna på starka drycker, skulle till lägret hemta bränvin eller söka tillfredsställa sitt behof deraf å utskänkningsställen i allestädes närbelägna städer eller gästgivaregårdar, der någon kontroll icke kunde deröfver utöfvas, hvarigenom allt annat än god ordning befrämjades.

Utskottet säger slutligen att »då, enligt hvad Utskottet inhemtat, spritdrycker i handelse af verkligt behof, såsom vid kall och regnig väderlek, få af militärbefalet efter läkares hörande till trupp utdelas, finner Utskottet icke vidare någon betänklighet vid att tillstyrka ett generelt förbud mot utskänkning af ifrågavarande slag.» Utskottet har härigenom erkänt behofvet för vissa fall utaf bruket af spritdrycker; men då nu extra förplågning af bränvin icke gerna förekommer annorledes än för truppen i sin helhet, men det ofta inträffar att, under det en del af truppen öfvas i lägret eller dess omedelbara närhet och sålunda är i tillfalle skydda sig för påkommande oväder, en annan del, som haft sin öfning på långt afstånd från mötesplatsen, der tillfalle till skydd ej lemnas, hemkommer genomblöt och uttröttad, och särskild extra förplågning af bränvin antagligen icke anordnas för denna truppdel eller än mindre för vissa individer inom den, så skulle desse, huru mycket de än kände sig deraf i behof, icke kunna förskaffa sig den vederqvickande förplågningen.

Jag vet icke om, derest det nu föreslagna förbudet kommer till stånd, detsamma äfven måtte gälla begagnandet af bränvin vid officerarnes måltider, men jag hoppas att så är; ty eljest skulle skilnaden mellan »de förkastade och de utvalde» på ett allt för störande och rättskänslan kränkande sätt framstå. Jag ber Er, mine herrar, draga konsekvensen af en dylik bestämmelse, innan I fatten beslut i frågan. För min del kan jag icke, såsom jag redan nämnt, biträda Utskottets förslag, hvarför jag får yrka afslag å detsamma.

Herr Bennich: Det är med stor tvekan jag uppträder emot min ärade vän, som nyss haft ordet och som har en rik erfarenhet af den nuvarande lagstiftningens inverkan. Då emellertid den föreliggande frågan varit föremål för Bevillnings-Utskottets handläggning vid två på hvarandra följande riksdagar och det mer och mer allmänt uttalats en önskan, att man med afseende på sammandragna militärtrupper skulle iakttaga samma inskränkning i försäljning af spritdrycker som i författningen är föreskrifven beträffande större sammankomster af menigheter, har man icke ansett sig böra längre motsätta sig den förändring, motionären förslagit, helst motionen vunnit betydligt understöd inom Andra Kammaren så väl vid denna riksdag som vid den sistförflutna och de upplysningar, som dervid lemnats, synts Utskottet ganska talande. Det har nemligen visat sig hafva varit af behofvet påkalladt att förbjuda utskänkning af spritdrycker inom kasernerna likasom vid korporalskolorna och vid kavallerietablissementet å Ladugårdsgärdet och dessa förbud hafva medfört goda resultat. Vid sådant förhållande torde man med skäl kunna framställa den frågan: är det lämpligare att tillåta bränvinsutskänkning vid mötesplatser, der bevaringsynglingar äro samlade, än vid de öf-

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin.
(Forts.)*

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)*

riga militärskolor, vid hvilka man funnit det vara klokt att förbjuda sådan utskänkning.

Jag tror, att den strömning, som nu går igenom hela folket, och mest bland de lager af folket, hvilka isynnerhet äro blottställda för det olyckliga missbruket af spritdrycker, berättigar till det steg inom lagstiftningen, som nu föreslagits och hvilket icke bör återhållas för vissa små fördomar eller traditionella uppfattningar.

Med afseende på truppens ansträngningar torde behovet af starka drycker icke vara större för trupper på en mötesplats än för sådane samlade på kronans örlogsfartyg; men jag har icke hört talas om, att på dessa finnes något marketenteri, der besättningen kan efter behag förse sig med brännvin. Jag tror, att man på örlogsfartygen icke skulle finna rådligt att vidtaga någon sådan anordning, ehuru det otvifvelaktigt vore vida lättare att inom fartygets reling uppehålla sträng kontroll emot missbruk än inom eller vid en vidsträckt lägerplats.

Någon kränkande föreställning med afseende på officerarnes förhållande till truppen har icke legat till grund för Utskottets förslag. Man har icke tänkt på officerarne eller förutsatt möjligheten af att icke dessa aktade män skulle veta att sköta sig, äfven om frestelsen stängdes för manskapet. Det är för de djupa lederna som förslaget framstälts. Motionären har åberopat, hurusom icke mindre än 456 man, samlade på en mötesplats, begärt att slippa all brännvinsutskänkning, emedan de kände med sig sin svaghet. De sluppo den icke, emedan andra ville hafva den kvar, och frestelsen kvarstod alltså. Ett gammalt ordspråk säger: »tillfället gör tjufven» och man bör akta sig för att bereda sådane tillfällen.

Vi hafva i nu gällande författning ett uttryckligt förbud mot brännvinsförsäljning å landet på eller inom $\frac{1}{8}$ mil från det ställe, der auktion, marknad, torgdag eller mönstring med beväringmanskap hålles, eller der menighet, för kronoskjutsning eller skallgang samlad är, och i samma § hafva vi ett förklarande, att brännvinsförsäljning vid annan mönstring, uppördsstämman, mantalsskrifning, ting eller annan till folksamling föranledande förrättning icke må ega rum annorlunda än vid måltider åt spisande gäster. Ar nu det svenska folk, som samlas vid dessa förrättningar, mera hemfallet under drycken- skapslasten eller svagare för frestelsen än möjligen en samling beväringssynglingar? Icke innebär det förbud, som redan finnes meddeladt, någon förnärmelse mot svenska folket, som samlas vid ting o. s. v.; men lagstiftaren har ansett ett sådant förbud vara lämpligt och nyttigt i nykterhetens intresse. Nu har Bevillnings-Utskottet velat taga ett ytterligare steg i samma riktning, ett steg, som jag tror väl kan försvaras. Jag har af dessa skäl icke tvekat att instämma i Utskottets hemställan.

Herr Berg: Frågan beror naturligtvis ytterst derpå, huruvida brännvin och spritdrycker i allmänhet äro nödvändighetsvaror. Måste man medgifva, att det finnes hundratusentals arbetare i vårt land, som påstå, att det icke alls är nödvändigt att hafva brännvin i dagligt bruk eller till förfriskning, så måste man äfven erkänna, att det är en öfverflödsvara. Ar det nu en öfverflödsvara och till på köpet en

öfverflödsvara af den allra farligaste art, då kan jag omöjligen begripa, hvad en föregående talare menade, då han påstod det vara *obilligt* att man icke på mötespalts skulle få inrätta krog. Det är väl tvärt om något mycket billigt uti att förbjuda sådant, när man dervid går truppens egen önskan till mötes att slippa den frestelse, för hvilken soldaterna kanske större delen af den öfriga tiden af året, då de vistas på roten eller rusthållet, äro befriade, men som hotar dem, då de dragas tillsammans för att öfva sig i vapnets bruk till ett älskadt fosterlands försvar! Det är billigt, att de få slippa denna frestelse; och det skulle vara mycket intressant att höra af någon regementschef eller militärbefälhafvare, huruvida det är sant, att frånvaron af krog och krogväsen på ett läger har, såsom jag tyckte mig höra af en talare, åstadkommit olydnad hos truppen. Jag har temligen fullständig kännedom om arméns straffrullor och kan på grund deraf försäkra att hvad som åstadkommit olydnad emot befäl har icke i nio fall af tio, utan i niotionio fall af hundra just varit bränvinsupandet. Det vet hvilken militär som helst mycket väl, att det var just då någon af truppen var ankommen af starka drycker, som subordinationsbrott och andra excesser begåtts. Jag tror derföre, att ju mindre bränvin finnes i ett läger, desto större blifver lydningen hos truppen och desto säkrare har chefen den i sin hand. Jag är långt ifrån att vilja, såsom den högt ärade talaren på östgötabänken sade, kasta skugga på svenska armén, vare sig officerare eller trupp, då jag önskar, att krogen på regementet måtte varda bannlyst. Min mening är blott att från lagstiftningens sida få ett erkännande, att herrar militärer — de må vara officerare eller soldater — likväl icke äro annat än människor, svaga människor, och att, när man söker att minska spritdryckernas frestelser bland civilt folk, man äfven, utan att kränka det militära elementet, borde få visa det samma tienst. Den ärade talaren sade, att i allmänhet vore tillståndet det bästa vid våra regementen. Det tror jag äfven. Man har icke skäl att klaga öfver, att den svenska soldaten förgår sig mer än andra soldater. Och hvad särskildt angår officerscorpset, så står den, om icke högst, åtminstone bland de allra högsta i världen. Men detta gäller dock endast *»i allmänhet taget»*; och det vore naturligtvis ännu bättre, om man kunde påstå, att vår armé vore *under alla förhållanden* den bästa. Och det skulle den blifva, om vi blott finge bort den olyckliga sprithandterningen på mötesplatserna.

Särskildt vill jag fästa uppmärksamheten på, att det icke blott är soldaterna som hemsökas af denna frestelse på mötet, utan äfven våra beväringssynglingar. Mången sådan yngling har under sin uppväxt varit bevarad från frestelsen att förtära starka drycker, så att han blifvit berusad. Och den, som noga känner människohjertat, vare sig det klappar under soldatrocken eller den civila dräkten, han vet mer än väl, att frestelsen alltid är större, der flere komma tillsammans och den ene uppeggar den andre. Härtill kommer det egenomliga karaktersdrag hos oss, att man skall, då flere äro tillsammans, bjudas och bjuda igen, så att Andersson skall bjuda på en sup, Pettersson på en och Lundström på den tredje. Och då den, som kan stå för både en och två supar, deremot kanske icke står för en

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin.
(Forts.)*

Föreslagen ändring af 23 § i Förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin. tredje, så blifver följdén häraf att man förtär för mycket; och så inträffa subordinationbrott och bevärningsynglingarne få dyrt pligta för sin svaghet.

Krogen under mötet är för öfrigt icke till uteslutande för soldaterna. Vid hvarje sådant läger, der krog finnes, är ett förfärligt lefverne bland den civila befolkningen under söndagarne. Då samlas nemligen till lägret ortens befolkning för att helsa på sina bekanta och roa sig. Och äfven om vid sådana tillfällen en och annan militärchef skulle förbjuda försäljning af brännvin åt civilklädda personer, så finnes det likväl intet som hindrar en sådan person att lemna en beväringsyngling en krona i penningar och säga: »gå och köp brännvin för detta, så skola vi sedan kila bort till närmaste skogsbacke och sätta oss att sup». Så inträffa slagsmål och hvarjehanda obehagligheter; och det visar sig att menniskor, som året om skola vara befriade från brännvin inom sin socken, det oaktadt icke kunna få vara det, när fosterlandets försvarare komma tillsammans inom socknen för att öfva sig i vapnens bruk.

Hvad beträffar, att officerarne skulle vid mötena få taga måltids-supen, så hade jag för min del trott, att våra officerare skulle för det allmänna bästas skull ålägga sig den måttliga försakelse att, medan de äro på sex veckors möte, icke förtära starka drycker. Jag kan för öfrigt icke se, att någon lagstiftning har med att göra, om en officer har ett schatull med sig; ty icke kan någon deraf blifva förnärmad lika litet som man kan hindra soldaten att föra en kutting med brännvin med sig till mötet. Jag tror icke, att någon officer kan hindra något sådant. Och jag har det förtroende till var officers-corps, att jag är fullt öfvertygad om att den aldrig skulle missbruka en sådan frihet för hvar och en, som sådant önskade, att sjelf förse sig med sitt förråd brännvin. Och hvad beträffar kontrollen, att soldaterna icke skulle sup sig fulla af lönkrögares nektar, får jag säga att jag har det största förtroende för herrar militärchefer att de hafva medel i sin hand att hålla efter lönkrögarna. Det behöfves ju blott att på fullt allvar faderligt taga reda på, hvar soldaterna komma åt brännvinet i smyg, för att sedan beifra lönkrögeriet. Jag tror således att det icke alls är farligt med kontrollen under mötet; och i alla händelser kan man ju, om det visar sig farligt att taga bort krogen på lägret och om superiet derigenom skulle få öfverhanden, begära att få åter krogen på lägret. Och någon riksolycka har väl under tiden icke gerna kunnat ske härigenom.

Den högt ärade talaren sade, att soldaterna, när de äro våta och trötta, skulle behöfva en sup och blifva ledsna, om de ej finge den. Jag är af alldeles motsatt åsigt med honom; och min åsigt delas af de skickligaste läkare, nemligen att det är farligt att under sådana förhållanden förtära spritvaror, emedan man deraf kan blifva mycket sämre. Allt beror på under hvilka förhållanden man förtär brännvinet. Om man posterar ut två man i 20 à 30 graders kyla, af hvilka den ena förtärt några supar, den andre icke — hvilken af dem tro herrarne förkyler sig först! Jo, helt säkert den förre. Således är det icke så farligt med den saken.

Slutligen vill jag komma till den ömtåligaste, men också allvarligaste saken med afseende på våra regementskrogar. Det är bekant, att när marketentaren skall af regementschefen få rättighet att kröga på regementet, så blifver det fråga om hvad han skall betala för att få kröga och huru mycket han skall få taga i betalning för en sup-bränvin. I den mån som krögarn får betala bra, får han äfven taga mera betaldt för supen. Hvem beskattar då den stackars fattige soldaten, när han kommer på mötet med ringa lön? Drager regementschefen försorg om att han får supen till bästa pris? Det har jag icke hört. Vid vissa regementen få tvärt om soldaterna mig vederligen betala ganska bra för en sup. Och vid ett regemente får krögarn betala till regementskassan 2000 à 3000 kronor om året.

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin.
(Forts.)*

Hvart gå dessa penningar?

De komma visserligen icke direkt officerscorpsen till godo, men de användas till försköning af lägret och till — jag vet icke hvad allt — dock, med ett ord, till det allmänna bästa. Dessa penningar tagas ur soldatens och beväringssynglingens fickor. Sådant kan icke vara moraliskt rätt. Vill man påstå, att det är nödvändigt för truppen att hafva starka drycker till sitt förfogande, då måste äfven vederbörande tillse, att truppen får dessa drycker till bästa möjliga pris, så att man icke pungslår den genom alltför hög afgift per sup. Emellertid är det klart, att så snart man ökat priset å rusdryckerna, så har man dermed åsyftat att förminska superiet. Och jag förmodar, att regementschefens afsigt är densamma, då han höjer pris för krögariet. Att krögarn får betala detta högre pris och att hans afgift användes till nyttiga ändamål för lägret — det är nog riktigt. Men dermed hafva också vederbörande på samma gång erkänt, att det är öfverflödigt att hafva krögari på lägret, alldenstund det åläggas en särskild beskattning. Det är emellertid soldaten och icke krögarn som får betala denna skatt.

När man begär att vid läger, der trupp är samlad, bränvinet måtte bannlysas, så ligger deri icke något obilligt, utan tvärt om går man derigenom soldatens och militärens i allmänhet välförstådda intresse till mötes. Det är också det enda sättet att en gång inom en icke alltför aflägsen framtid få ett verkligt betryggande försvar. Ty så länge vårt folk vet, att just vid lägret eller i kasernen är det som våra ynglingar invaggas i säkerhet, derigenom att vederbörande sjelfva ställa fram för dem det farliga giftet, och att der mången yngling, svag till sin natur, fallit för frestelsen och sedan blifvit en stackare för hela sitt lif, så länge skall vårt folk sannolikt aldrig gå in på att lemna sina söner till soldater, då det finnes krogar på mötesplatserna. Men när krogarne försvinna från regementsmötesplatserna, då skall också hos vårt folk försvinna den viktigaste orsaken till förgälsel mot att lemna sina söner att undervisas till ett älskadt fosterlands försvar.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till det ifrågasvarande förslaget.

Grefve Lagerberg: Ingen kan vara varmare vän än jag af sträfvet att få bränvinet, om jag så får säga, *ur världen*. Jag

Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilka-
ren för för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)

njuter deraf högst obetydligt och känner alltför väl alla de gräsliga olyckor, som äro en följd utaf omätligt bruk af denna vara. Men detta är väl blott en from önskan? Jag undrar om den sist ärade talaren verkligen tror, att hans arbete och sträfvan den skola kunna en gång leda till det resultat, att man helt och hållet får bort brännvinsproduktionen i Sverige. Så länge detta ej är förhållandet, står det ju för hvarje människa öppet att njuta af denna spritdryck, och frågas, om det är klokt att skriva en författning, som denna, nemligen att, då trupp är samlad, det skall vara förbjudet att hålla utskänkning. Är det icke bättre att spritdrycker njutas under kontroll än på annat sätt. Utskottets ärade vice ordförande tycktes vara för förslaget. Han tycktes ej vara rädd för lönkrögeri och luredrejeri. Då jag en gång ifrade för förhöjning af tobakstullen, så svarade han, att den icke kunde tillämpas mot Norge, emedan det skulle blifva ett alltför betydligt luredrejande; jag svarar på samma sätt här. Får ej brännvin utskänkas vid ifrågavarande tillfällen, kommer lönkrögeri att florera. Det skulle vara sorgligt att se vid ett möte, der brännvinsförsäljningen stode utom chefens kontroll, huru många lagbrott som skulle inträffa, och egendomligt skulle det taga sig ut att rundt omkring i skogsbackarne se små utskänkingsställen. Jag skulle beklaga Konungens Befallningshafvande för allt det trassel som skulle uppstå.

Förslaget är opraktiskt, men välmående. Jag skulle äfven önska att krogarne vore borta eller åtminstone inskränkta till antalet, men jag tror å andra sidan att dylika, der en »reglementerad» supning eger rum, om jag så får uttrycka mig, är bättre än dylika utan kontroll. Jag har icke haft den erfarenhet som den siste talaren beträffande upphörandet af krogarne i kasernerna. Skilnaden är den att manskapet i stället nödgas besöka krogarne i staden. Sådant kan ju ej hjälpas; ty det finnes alltid ett antal, som ej vill eller kan vara utan brännvin. Man skall ej för ett missbruk af några få pålägga andra ett obehag. Så länge brännvinet finnes till, tror jag det är omöjligt att alldeles förhindra njutandet deraf, och för samlad trupp är kontrolleradt marketenteri en nödvändighet. Att stifta sådana lagar, som ej gälla för alla, är dessutom ej rätt. Jag erkänner det goda i förslaget, och då jag ej vill neka till att en strömning hos folket går i motionärens syfte, vill jag blott hafva uttalat min mening, utan att göra något bestämdt yrkande.

Herr Rosensvärd: Då jag i likhet med den föregående talaren gerna vill medgifva, att brännvinet är en öfverflödsvara, så är det icke angenämt att det oakadt nödgas uppträda till försvar för rättigheten att utskänka detsamma vid samlad trupp. Är det emellertid en öfverflödsvara, så är det en sådan vara för alla och icke blott för dem, som stå under militärisk lydnad. Skall det afstängas helt och hållet från den svenska allmänheten, då må det äfven afstängas från militären; men hvarföre militären skall i detta hänseende sättas under undantagslagstiftning, det kan jag icke begripa. Nu säger man, att det redan finnes förbjudet i vissa fall, då menighet församlas å landet, att utskänka brännvin. Ja väl, men då gäller detta förbud me-

nigheten såsom sådan, och om deribland finnas soldater, så träffar förbudet dem icke i deras egenskap af soldater utan endast såsom tillhörande samma menighet. Det är dessutom en betydlig skilnad mellan en tillfällig samling af menighet på landet och ett möte eller läger af en militäriskt ordnad trupp. Att vid auktioner eller andra snart öfvergående tillfällen på landet icke finnes tillfälle att få bränvin, är icke orätt utan tvärt om mycket bra. Men på mötesplatser, der truppsamlingen fortgår en längre tid, är förhållandet annorlunda; och der tror jag det vara ofta bättre att hafva en ordnad, under befällets kontroll stående utskänkning, än en olaglig som icke är kontrollerad.

Denna fråga har länge varit föremål för krigsstyrelsens omtanke. Tid efter annan hafva skrivelser utgått med infordrande af upplysningar, huru dessa förhållanden äro anordnade vid de skilda mötesplatserna. Allt mer har man på mötesplatserna vidtagit åtgärder, hvarigenom missbruket af bränvin kunde förebyggas. Man har inskränkt marketenteriernas antal och de tider de få hållas öppna. Man har i allmänhet sökt anordna marketenterierna så, att utskänkingen icke kan ske i afstängda och undandolda rum, utan måste ske öppet inför allmänhetens ögon, så att en hvar kan se hvad som försiggår. Redan häri ligger en viss kontroll. Stänger man deremot igen marketenterierna helt och hållet, d. v. s. förhindrar all laglig och ordnad utskänkning, så kommer man snart under fund med, att de soldater, som äro begifna på bränvin, det oaktadt skaffa sig bränvin från andra håll och då vanligen i större myckenhet hvarje gång samt hushålla illa dermed. Vid många mötesplatser äro de lokala förhållandena sådana, att det blefve omöjligt hindra en olaglig bränvinsförsäljning om den lagliga inställdes. Det anfördes af Utskottets ordförande, huruledes på åtskilliga ställen, der militär var samlad, utfärdats förbud mot utskänkning. Näväl, det bevisar ju att utan lagstadgande de militära myndigheterna vidtagit denna åtgärd, der det kunnat ske utan olägenhet. Men en annan sak är, huruvida soldaten skall ställas under en särskild undantagslagstiftning, och det tror jag icke kunna vara rätt.

Man har talat om det sätt, hvarpå medlen som inflyta från marketenterierna användas. Så vidt jag har mig bekant, brukar man alltid söka att genom taxor reglera bränvinsutskänkingen vid marketenterierna, så att icke ett oskäligt pris å varan må ifrågakomma. De afgifter, som marketenteriernas innehafvare erlägga till regementet eller dess kassor, användas dels för att bestrida åtskilliga utgifter till soldatens bästa, t. ex. till bildande af pensionskassor för afskedade soldater, och för soldatenkor och dels till lägre försökande m. m. dylikt. Jag nämnde, att krigsstyrelsen tid efter annan infordrat upplysningar, huru bränvinsutskänkingen vore reglerad vid mötesplatserna. Och det är icke länge sedan den frågan framkastades af styrelsen, huruvida det skulle vara lämpligt att vid läger helt och hållet förbjuda en utskänkning af bränvin. De flesta regementschefer och nästan alla af dem, med hvilka jag har att göra, uttalade betänkligheter emot en sådan åtgärd, med afseende å den olagliga bränvinsförsälj-

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin:
(Forts.)*

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
brännvin.*
(Forts.)

ning, som derigenom skulle uppkomma. Dessutom anmärktes det, att då det icke förmenas befälet att vid sin mathållning å mötesplatsen hafva brännvin, kunde det anses mindre lämpligt att förbjuda trupper att på lagligt sätt förse sig dermed. Detta kan tyckas underligt; men den, som har vården om disciplin, känner djupt sitt ansvar. Den vet, att disciplin i våra dagar upprätthålles icke endast med maktspråk, utan äfven genom förnuft och känslan af det rätta. Och säkert är att, om vid en trupp det är i lag förbjudet för manskapet att få brännvin, medan det deremot är tillåtet för officerarne att taga både en och två supar vid måltiderna, manskapet känner detta såsom en orättvisa och icke kan inse något skäl, hvarföre det skall vara underkastadt sådana lagbestämmelser. Förslaget är ur denna synpunkt både *väldsamt* och *indisciplinärt*.

Jag har endast föga att tillägga. Blott i afseende å den s. k. klämman vill jag anmärka, att Utskottet sjelf tyckes anse brännvin helsosamt, eftersom det skall få finnas vid helsobrunnar och att Utskottet äfven fridlyst den lilla badsupen, enär utskänkning af brännvin äfven skulle vara tillåten vid badort. Hvarföre skall det då förbjudas soldaten? Jag anhåller om afslag å Utskottets förslag.

Friherre von Vegesack: Det har ofta förekommit vid diskussioner regementscheferna emellan den frågan, huru man bäst skulle kunna ordna marketenterierna för att hindra missbruket af spritdrycker, och under dessa diskussioner har icke en enda regementschef gillat förslaget, att utskänkningen af brännvin skulle tagas bort från mötesplats, der trupp är sammandragen. Jag har ibland mina bekanta af regementschefer en, som är lika stor nykterhetsiffrare som Herr C. O. Berg och alltså lika varm för nykterheten som han, men denne regementschef har likväl funnit att det icke är möjligt, just för att kunna upprätthålla ordning och hindra missbruk, att arrangera saken på annat sätt, än att det för truppen blir en, såsom Greffe Lagerberg yttrade, »reglementerad» supning, d. v. s. att den är tillåten, men under en sträng kontroll för att derigenom förekomma lönkrögeri. Det nu framställda förslaget är temligen väldsamt, och jag hemställer till Herr Ordföranden i Bevillnings-Utskottet, om det är billigt att stifta en lag, som hindrar befälet eller soldaten att taga sin middagssup. Jag hör ingalunda till dem, som öfver måttan njuta af denna vara, men jag är en äldre man och förklarar, att jag, van dervid, icke kan vara utan den så kallade aptitssupen. Om jag nu på ett möte skulle hafva med mig en brännvinskutting såsom Herr Berg föreslagit, och tager mig en sup i smyg, innan jag går till middagstaffeln, så kommer öfverstelöjtnanten, så majoren, så kapteenen o. s. v. hvar och en med sin kutting, på samma sätt underofficerarne och slutligen manskapet likaledes hvar och en med sin kutting, som, då den icke kan innehålla så stora kvantiteter, endast räcker för några dagar, och när den är slut, gäller det att anskaffa brännvin från annat håll genom allmogen i trakten, som då får effektuera hvad som behöfs.

Bland soldaterna fins det dessutom några, som icke haft råd att medhafva en sådan der kutting, men vilja gerna vara med om dess innehåll. De passa då på hvarje tillfälle att från kuttingsinnehafvarens

förråd tulla litet, när lägligt tillfälle dertill gifves. Jag tror att detta är vida mer demoraliserande och lemnar flere tillfällen till brott emot kamratskapet än om man öppet får gå fram till marketenteriet och taga en sup, der bränvin fins emot betalning för den, som vill hafva sådant.

Hvad nu bränvinspriset på lägret vidkommer, så vet jag icke huru det dermed är stäldt på andra håll, men der jag haft med saken att göra — jag har varit chef för tre regementen och tjenstgjort vid tvenne andra — der åtminstone vet jag att det alltid varit fråga om att få ned bränvinspriset så mycket som möjligt och varans beskaffenhet så god som möjligt. Med afseende på användandet af medlen, influtna för utskänkningsrätten, är det olika. Vid ett regemente har afgiften, som marketentaren erlagt, användts till att köpa in bord, bänkar, tallrikar, knifvar, gafflar och skedar till soldaten, hvilka icke staten består honom att han må kunna sitta och äta på snyggt vis. På andra ställen har det varit så, att, för att icke marketentaren skulle få uppföra otreffliga byggnader, regementskassan har byggt några små marketenterier, nätta och prydliga, som sedan uthyras, och denna hyra har varit så billig, att man icke på något sätt kunnat anse, att det skett till officerarnes fördel. Något »traditionelt marketenterii» tror jag icke har kommit i fråga, ty det är icke derföre, att det har varit så i långliga tider, som vi vilja hafva, om jag åter får begagna uttrycket, ett »reglementeradt superii», utan derföre att det är det enda sättet och den rätta vägen att slå in på för att få nykterhet och ordning vid arméns läger, nemligen att låta åt befäl och trupp öfverlemna att öfverenskomma om bästa vägen för ordnandet af denna sak. Det tror jag är det rätta sättet att låta befälet inverka på truppen och söka hindra superiet, men att stifta en lag för att hindra all utskänkning på mötana är icke på sin plats, och jag måste liksom hvarje regementschef — här hafva vi ju hört tre generalbefälhafvare yttra det samma — förklara, att *det går icke*. Vi erkänna lika villigt som någon annan den vackra riktning, som nykterheten tagit i vårt land, och vi understödja sträfvandet härför så mycket som möjligt, men att för den skull lägga våldsam hand på människors fria vilja det kan jag icke på något vilkor gå in på, huru nykter jag än är och vill anses vara. Såsom chef för ett regemente, der bränvin visst icke begagnas till öfverflöd, hände mig en gång att kommunalstyrelsen inom socknen, der mötesplatsen är belägen, inkom med begäran, att det icke måtte medgifvas någon utskänkning af bränvin åt civila personer. Jag gick in derpå och förbjöd dylik utskänkning; men från den stunden började först superiet bland manskapet tilltaga i betänkelig grad och det kom sig deraf, att de civile, som ville skaffa sig bränvin, hvilket ej af dem kunde vid marketenterierna erhållas, sade åt soldaten: »här har du penningar, gå och köp mig en flaska bränvin.» Så gjorde soldaten, begärde permission för att helsa på hos någon bekant, detta medgafs honom och då befälet omöjligt kan taga hvarje karl i öronen och följa honom, så slog han sig med sin civile vän ned i en skogsbacke på afstånd från lägerplatsen och der förtärdes den quantitet bränvin som kunnat anskaffas. Året derpå, när samma kommunalstyrelse kom med dylik begäran, måste jag afslå den, just

*Förelagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin.
(Forts.)*

*Förelagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)*

för att stäffa det missbruk, som föregående års medgifvande förorsakat inom truppen. Det är nemligen icke någon fara, om en karl får gå fram till marketenteriet, där befälet har uppsigt öfver utskänkingen, och taga sig en sup till frukosten, en till middagen och en på qvällen, men icke mer än en på samma gång — ty den marketentare, som utskänker mer än en sup på samma gång åt en karl, han förverkar sin utskänkningsrätt. Så har praxis varit och är vid Gotlands nationalbeväring, för hvilket regementet jag har äran att vara chef, och allt sedan år 1873 har jag icke sett någon enda af beväringssynglingarne öfverlastad, hvilket kommer sig deraf att så väl jag sjelf som mitt befäl göra allt möjligt att inverka på truppen och framhålla måttlighetsprincipen vid förtärandet af spirituösa drycker. Behöfver någon få sig en sup, får han gå fram öppet till marketenteriet och under uppsigt af befälet taga en, men att supa i smyg ur kuttingar, som Herr Berg tyckes vilja föreslå, det skulle sannerligen förstöra all ordning. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr Olsson, Peter: Efter de yttranden, som här hafva förefallit å befälets sida, af så högt uppsatte män inom armén, kan man väl icke annat än tveka, när det gäller att yttra sig i en motsatt riktning; och hade det nu varit fråga om armé-organisationsförslaget, då hade man väl måst underkasta sig att tiga; men då det här är fråga om befrämjande af nykterheten inom armén, kan man icke, trots de högt aktade generalernas uttalade meningar, så fullkomligt undertrycka sin åsigt, att man kan tiga i en fråga, hvilken jag, för min del, anser vara af den allra största betydelse både för armén och för vårt svenska folk. Man har här sagt, att det vore fråga om att göra en undantagslagstiftning för soldaten eller för truppen. Jag förstår icke, huru man kan uttala något sådant, då det tvärt om är fråga om att bibehålla en nu gällande undantagslagstiftning just för dessa soldater och denna trupp. Man ville göra truppen likställd med alla andra folksamlingar, som äro tillhopa för olika ändamål. Detta är frågan och icke något annat, och jag undrar, om detta är obilligt. Vidare har man sagt, att man, när man icke kan hindra en trupp från att supa i smyg, bör lemna fältet fritt. Med denna Kammares tillstånd skulle jag vilja kalla denna åsigt barnslig. Då skulle man också kunna säga, eftersom jag icke kan hindra folk från att slåss, skall jag taga bort alla straffbestämmelser och låta dem slåss så mycket som helst och, liksom man nu velat låta dem supa under kontroll, låta dem slåss under kontroll. Till hvilka vådliga konsekvenser skall detta icke leda! Jag tror, att, om man ser på saken sådan den föreligger, skall man finna det vara lika rättvist som för trupp och befäl ändamålsenligt, att nu gällande undantagslagstiftning angående utskänkning af brännvin upphäfves, en och man har stadgad erfarenhet just i det stycket, att ju mera man söker försvåra superiet, dessmera inskränkes det och dess bättre är det både för den ene och den andre. Det gafs en tid då man smugglade sprit särskildt vid skånska kusten från Danmark. Det var då fråga om att hindra detta smuggeri. Men man anförde: hvad hjälper det att stifta dessa lagar, hvad hjälper strängare straff, det smugglas i alla fall. Men den cr-

farenheten hafva vi nu, att denna smuggling har upphört just till följd af lagstiftningen och af de försigtighetsmått man vidtagit, och Herr Ordföranden i Bevillnings-Utskottet känner dessa förhållanden ganska väl, emedan han just i detta fall har inlagt en särdeles stor förtjenst för det lyckliga resultat, man vunnit i det afseendet. Vidare säger man, att, när man icke kan hindra folk från att supa i smyg, det är bättre att hafva en offentlig reglementerad supning, en krog, dit man kan gå och supa, men der man ej får mer än en sup i sänder. Är detta ett resonnement som håller streck? Jag tror det icke, och jag får säga, det jag högeligen skulle beklaga, om befällets initiativ till ordning och föreskrifter och bestraffning i allt, som kan höra till en trupps disciplin, om befällets makt skulle vara så försvagadt, att det i det afseendet icke skulle kunna göra något. Jag skulle verkligen beklaga att, när det icke är tillåtet att offentligen sälja bränvin — här är icke fråga om annat, icke att förbjuda folk supa, utan att hålla utskänkning — det skulle vara omöjligt hålla ordning inom truppen. Jag tror således, att, om man ser på saken, ser på hvad man verkligen önskar, hvad som är nyttigt och nödvändigt för folket såsom folk, och således också för en trupp såsom sådan, jag vågar, till den kraft och verkan det kan hafva, det uttalandet: att det är bättre att hafva en trupp, som icke super, ett befäl, som icke super, än en trupp, som super och ett befäl, som super, ty måttligheten kan missbrukas, och till hvilka följder, det har erfarenheten noggsamt visat. För min del får jag säga, att det skulle vara ett af de betänkligaste förhållanden, om ställningen vore sådan, der trupp är samlad, att man icke kan hålla ordning och skick, såvida icke utskänkning får ega rum. Under dessa förhållanden och med fäst afseende vid Herr Ordförandens i Bevillnings-Utskottet yttrande, anhåller jag vördsamt att få yrka bifall till Utskottets utlåtande.

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
bränvin.
(Forts.)*

Herr Rylander: Sedan jag begärt ordet, har jag blifvit förekomen af flere talare och särskildt af grefve Lagerberg, med hvilken jag till alla delar instämmer. Jag har fullt förtroende för regementscheferna och vill därför låta dem reglementera i detta afseende, när trupp är samlad. Jag vill icke göra som en talare, hvilken på samma gång han yttrade att han hade fullt förtroende för regementscheferna, genast derefter sade, att han i deras eget intresse yrkade försäljningens upphörande; detta synes uttrycka det samma som: »detta förstår I icke». För min del tror jag, att en laglig försäljning är bättre att öfvervaka, så att den väl och ordentligt bedrivnes, än att öfvervaka flere olaga smygförsäljningar.

Man skaffar sig alltid folk som går och hemtar bränvin, der sådant fins, och sedan blir det mycket värre supning, än om det funnits marketenteri. Jag yrkar därför afslag å Utskottets förslag och bifall till de föregående talarnes yrkande, som önskat bibehållande af det närvarande stadgandet, eller att det må bero på Konungens Befallningshafvande att på chefernas tillstyrkan meddela tillstånd till utskänkning.

Herr Berg: Jag skall icke trötta Kammarerna många minuter. Grefve Lagerberg stälde till mig den frågan, om jag verkligen trodde,

Föreslagen ändring af 23 § i Förordningen angående vilkoren för försäljning af brännvin.
(Forts.)

att man skulle kunna helt och hållet blifva af med superiet i vårt land, hvarpå jag vill svara den ärade talaren, att jag tror det bestämdt, om våra generaler och krigsmakten till lands och vatten dertill medhjälpa. Men sätta de sig deremot, då lär det icke gå. Men i fall alla goda medborgare vilja verka för det stora ändamålet, då skall fosterlandet slutligen blifva befriadt från den dryck, som gör våra fattiga arbetare så mycket ondt.

En af regementscheferna har här sagt, att det nu skulle vara fråga om en undantagslag för militärer, när trupp är samlad. Men den ärade talaren har glömt, att vi hafva stora offentliga arbeten, der flera hundra, kanske tusentals arbetare äro samlade, men der man icke i lag stadgat, att det skall finnas brännvinsförsäljning. Hvarföre skall då trupp hafva denna rättighet? Någon af herrar generaler talade äfven om, att det skulle bli omöjligt att, i händelse af lagens antagande, få bugt på lönkrögeriet. Det tror jag icke. Tvenne generaler i Andra Kammaren hafva förlidet år, då det var fråga om denna sak, sagt helt annat, nemligen att det haft ett utmärkt resultat vid det regemente, der man tagit bort krogrörelsen. Så hafva nu två generaler sagt; tre generaler hafva sagt annorlunda, jag vet icke rätt hvad jag skall tro. Man har vidare talat om den reglementerade supningen och sagt, att den är bättre än den oreglementerade. Lika väl kan man säga, att det reglementerade sabbatsbrottet är bättre än det oreglementerade. Men erkänner man, att något är ondt, så är det väl bättre i all världens dagar att få bort det än reglementera det, i fall man nu kan få bort det. Det är, så vidt jag kan förstå, en fullkomligt logisk tanke. Till slut vill jag nämna för herr militärbefälhafvaren för Gotlands nationalbeväring, att jag visst icke talat om, att militärerna skulle hafva pluntor med sig och skåpsupa. Jag har en helt annan uppfattning af våra officerare och jag tror att de, liksom de öppet och ärligt hafva sin butelj vin vid sitt kuvert å officerstaffeln, de också hafva sitt brännvinsbord öppet och utan smyg. Men jag erkänner, att jag icke tror det jag får många med mig i denna Kammare efter tre militärbefälhafvare uppträd emot mitt yrkande. Till sist vill jag blott säga, att jag blef till den grad afväpnad, när en militärbefälhafvare nyss öppet bekände, att han icke kan vara utan middagssupen. Då lå vi icke begära, att hans soldater skola kunna vara utan den.

Herr Wallenberg: Jag instämmer med Grefve Lagerberg deruti, att jag icke ämnar göra något yrkande, men jag kan icke instämma med Friherre von Vegesack deri, att denna sak lämpar sig för att framkalla munterhet, ty dertill är den i själfva verket allt för bedröflig. De bemödanden, Herr Berg i förtroende till herrar generalers och militärbefälhafvares benägna medverkan gjort, förtjena allt erkännande. Jag, för min del, delar Herr Bergs förtroende till generalernas goda vilja, men icke till deras förmåga att stäffa det onda. Det är ett sorgligt förhållande, som icke kan nedtystas, att fylleriet är allt för allmänt. Vore det icke så, skulle man icke höra talas om sådana saker som t. ex. detta, hvarpå jag vill fästa uppmärksamheten, att en fredlig medborgare af en berusad soldat blifvit tillfogad lifs-

farligt sår på öppen gata eller åtminstone illa lemlästad för all sin tid. Denna omständighet att sådant har skett är visserligen en ledsam sak; men det är icke så mycket deri det bedröfliga ligger, som just i den omständigheten, att en sådan tilldragelse *icke* väckte den minsta uppmärksamhet, och att man *icke* finner det underligt, utan endast tager det såsom om det skulle så vara. Det var icke så länge sedan en generalsperson sade, när jag föreslog en högre aflöning för den värfvade truppen, att jag i stället borde hafva föreslagit ett anslag till jerngaller omkring kasernerna, för »att icke manskapet skulle taga sig oloflig permission». Detta vittnar om tillståndet inom kasernen, liksom det kända förhållandet gör, att det varit utskänkning mot betalning inom kasernen till den värfvade soldaten. Jag är fortfarande af den mening att, så länge icke Kongl. Maj:t och Riksdagen inse behovet af en *förhöjd* aflöning för de värfvade truppena, så att det kan vara något verkligt straff att blifva utstruken ur rullorna, så länge är det icke möjligt att inom den värfvade soldatens lif få ett ordentligt lefnadssätt, ty endast mot bättre vilkor kan soldaten blifva nykter, duglig och pålitlig i sitt yrkes utöfvande.

*Föreslagen
ändring af
23 § i För-
ordningen an-
gående vilko-
ren för för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr vice Talmannen, som öfvertagit ledningen af Kammarens förhandlingar, propositioner först på bifall till Utskottets förevarande förslag och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets utlåtande N:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25;

Nej—54.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På hemställen af Herr vice Talmannen beslöts, att de denna dag första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
